

PERSONÁLIA

Doc. Juraj Pavúk ocenený zlatou medailou FiF UK v Bratislave

Dňa 6. marca 2020 prevzal doc. PhDr. Juraj Pavúk, DrSc. z rúk dekana Filozofickej fakulty UK v Bratislave zlatú medailu za prínos k rozvoju Filozofickej fakulty a dlhoročnú vedeckú spoluprácu. Ocenenie FiF UK mu bolo udelené taktiež za celoživotný prínos k poznaniu mladšej doby kamennej v strednej a juhovýchodnej Európe a k pochopeniu procesu neolitizácie, i za výchovu novej generácie archeológov.

Doc. PhDr. Juraj Pavúk, DrSc. je medzinárodne uznávaným vedcom a členom niekoľkých zahraničných vedeckých spoločností. Odbor archeológie absolvoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1959), odvtedy skoro šesťdesiat rokov pracuje na Archeologickom ústave SAV v Nitre, taktiež bol hosťujúcim profesorom na niekoľkých univerzitách v Nemecku. V rokoch 1997 – 2008 pôsobil ako pedagóg a vedecký pracovník na svojej Alma Mater, Katedre archeológie, a do súčasnosti patrí k našim dlhoročným spolupracovníkom a donedávna i k externým prednášajúcim.¹

Pri tejto váženej príležitosti, ktorá bola znásobená oslavou jeho krásneho životného jubilea – 85 rokov (* 8. marca 1935), sme oslávencomu pripravili komorné vedecké sympóziu v priestoroch archeologického seminára, ktoré bolo v réžii jeho mladších kolegov a bývalých študentov Katedry. V dopoludňajšom bloku odznelo päť pozvaných referátov prezentujúcich najnovšie vedecké poznatky a zaujímavosti z neolitu a eneolitu na území Slovenska a Moravy: Juraj Malec predstavil *Nové sídlisko kultúry s lineárnou keramikou v Dolnom Srtí, okr. Nové mesto nad Váhom*, Peter Schreiber informoval o *Osídlení oblasti Ilavy až Považskej Bystrice v období neolitu a eneolitu*, Marek Both prezentoval *Neolitické nálezy z Turca*, Pavlína Kalábková z Univerzity Palackého v Olomouci nám za kolektív autorov venovala zaujímavú prednášku *Výsledky nového výskumu prírodného prostredia na Morave na základe zpracování výsledků z neolitické studny v Uničově* a Jaroslav Peška z AC Olomouc odpovedal na otázku *Co (u nás) v eneolitu nového?* Po obedňajšej prestávke, už v neformálnej atmosfére, sme si spolu s prítomnými hosťami jubilanta predstavili aktuality z polykultúrnej archeologickej lokality vo Svodíne prezentáciou *Svodín na archeologickej mape Európy* (Jana Mellnerová Šuteková). V príjemnej nálade sme strávili deň plodných diskusií, rozhovorov a spomínania. V osobných srdečných gratuláciách osladených veľkou tortou sme Jurajovi Pavúkovi vyjadrili, okrem iného, veľké poďakovanie za nás, jeho študentov, ktoré rada zvečňujem v nasledujúcich riadkoch:

Vážený pán docent, Vaše pôsobenie bolo takmer desaťročie späť s našou Katedrou archeológie. Vašich vyše šesťdesiat rokov práce v archeológii ste sa venovali najmä výskumu neolitu a eneolitu v strednej a juhovýchodnej Európe. Aj vďaka Vášmu systematickému výskumu sa významne rozšírilo naše poznanie o tomto období. Ako dlhoročnému pedagógovi

1 Pri príležitosti okrúhleho životného jubilea bol v roku 2015 publikovaný vedecký životopis doc. PhDr. Juraja Pavúka, DrSc. v Slovenskej archeológii, roč. 63, č. 2 a rozhovor s jubilantom v Informátorovi Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV, roč. 26, č. 1-2, 2015.

Vám patrí vďaka za výchovu nás, novej generácie archeológov, ktorých ste odborne a ľudsky viedli počas štúdia.

Vážime si, že aj dnes ste s Filozofickou fakultou UK v Bratislave v živom pracovnom kontakte a naši študenti majú možnosť spoznávať výsledky Vašej práce od Vás osobne. Tešíme sa na naše ďalšie stretnutia a spoluprácu. Srdečne Vám gratulujeme k oceneniu a prajeme veľa zdravia, životnej pohody a tvorivých síl. Za Vašich kolegov, študentky a študentov,

Jana Mellnerová Šuteková

Prof. PhDr. Jozef Bátora, DrSc. jubiluje

V roku 2020 oslávil svoje životné jubileum významný slovenský vedec a vysokoškolský pedagóg, profesor Jozef Bátora. Narodil sa 21. júna 1950 v Nevidzanoch, neďaleko Vrábľ. Po skončení vysokoškolského štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1973) je jeho profesijný život spojený s Archeologickým ústavom SAV v Nitre, kde v roku 1982 obhájil dizertačnú prácu a v roku 2001 doktorskú prácu, obe v odbore archeológia. V Archeologickom ústave SAV pôsobí od roku 1980 ako vedecký a neskôr ako vedúci vedecký pracovník. V roku 2000 sa habilitoval na Masarykovej univerzite v Brne (v odbore archeológia), kde neskôr získal aj titul profesora (2004). Od roku 1997 je časť jeho profesijného života spätá aj s *alma mater* FiF UK, kde najprv pôsobil ako externý prednášajúci (1997 – 2020) a od roku 2007 ako kmeňový člen katedry archeológie, popri tom však ostáva naďalej aktívne činný aj v Archeologickom ústave SAV. Na katedre archeológie viedol jednak prednášky a semináre zamerané na problematiku doby bronzovej a doby halštatskej ako v kontexte Slovenska a susedných regiónov, tak aj v širšom kontexte Európy a Eurázie a jednak inicioval otvorenie nových, inovatívnych tém, ako napr. prednášok zameraných na archeológiu bojísk či experimentálnu archeológiu. V rokoch 2011 – 2019 bol vedúcim katedry archeológie a práve pod jeho vedením bol v roku 2017 tím archeológov z FiF UK na základe rozhodnutia Akreditačnej komisie zaradený medzi špičkové vedecké tímy pôsobiace na slovenských vysokých školách. Popri domácich katedrách profesor Jozef Bátora prednášal aj na viacerých zahraničných univerzitách (Masarykova univerzita v Brne, Freie Universität v Berlíne a Universität Wien) a v rokoch 2010–2011 pôsobil ako hosťujúci profesor v Institut für Archäologische Wissenschaften na Ruhr-Universität v Bochume. V rokoch 1990 – 1992, 1997, 1999 a 2002 absolvoval prestížne výskumné pobyty financované

Obr. 1. Jozef Bátora pri štúdiu profilu viacvrstvého sídliska zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch, v polohe Fidvár (archív AÚ SAV Nitra).

Nadáciou Alexandra von Humboldta v Institut für Prähistorische Archäologie na Freie Universität v Berlíne (u profesora B. Hänsela). Zahraničné vedecké pobyty jubilanta sa však neobmedzili len na Berlín, ale pre jeho odborný rast boli nepochybne podnetné aj ďalšie výskumné pobyty, ako napr. v Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts vo Frankfurte nad Mohanom (1999, 2001, 2006) či v Institut für Ur- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie der Ludwig-Maximilians-Universität v Mníchove (2002).

Profesor Jozef Bátora je medzinárodne uznávaný špecialista na problematiku eneolitu a doby bronzovej v strednej a východnej Európe a na Kaukaze a na Slovensku zároveň patrí k popredným osobnostiam interdisciplinárneho výskumu staršej doby bronzovej, s ťažiskom najmä na výskum počiatkov metalurgie či vzťahov medzi človekom a prírodným prostredím v staršom a mladšom praveku. O jeho nesmiernej vedeckej erudícii svedčí mimoriadne rozsiahla publikačná činnosť. Je autorom a spoluautorom siedmich vedeckých monografií, vrátane jednej zahraničnej, siedmich odborných monografií, siedmich štúdií v rozsahu vedeckej monografie, vrátane dvoch zahraničných, a vyše 300 vedeckých a odborných štúdií publikovaných v renomovaných domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch. Je zároveň editorom niekoľkých zborníkov. Súčasťou jeho tvorby sú aj mnohé popularizačné príspevky a tzv. obecné monografie (napr. Bánov, Nevidzany či Santovka). Citačný index jubilanta obsahuje viac než 1500 evidovaných ohlasov, z nich viac než polovica je v zahraničných publikáciách. K prácam so zásadným prínosom k poznaniu rôznych aspektov pravekého vývoja na Slovensku nepochybne patria také vedecké monografie, ako napr. *Siedlung und Gräberfeld der Ludanice-Gruppe in Jelšovce* (v spoluautorstve s J. Pavúkom, 1995), *Das Gräberfeld von Jelšovce. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken* (2000) či *Slovensko v staršej dobe bronzovej* (2018). Za posledne menovanú monografiu získal profesor Jozef Bátora prémii Literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2018. Výsledky svojich prác zároveň prezentuje na domácich a zahraničných konferenciách. Za všetky možno spomenúť každoročné medzinárodné archeologické fórum Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku, kedy v prípade niektorých ročníkov sa J. Bátora podieľal aj na ich organizácii (Levice 2013, Modra 2019).

Popri teoretickej práci profesor Jozef Bátora realizoval záchranné a systematické terénne výskumy viacerých, v celoeurópskom meradle významných archeologických lokalít zo staršej doby bronzovej, ktorým sa dostalo aj značnej medzinárodnej a domácej mediálnej pozornosti. Pri realizácii časti z nich úzko spolupracoval s kolegami z popredných nemeckých univerzít, akademických pracovísk a výskumných ústavov (Deutsches Archäologisches Institut v Berlíne a Frankfurte nad Mohanom, Universität Heidelberg, Ruhr-Universität v Bochume, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Deutsches Bergbau-Museum v Bochume). Za všetky možno spomenúť medzinárodný a multidisciplinárny výskum opevneného sídliska a pohrebiska zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch (poloha Fídvár), archeologický výskum pohrebísk v Jelšovciach a v Ludaniciach (časť Mýtna Nová Ves) či opevnených sídlisk v Santovke, Rybníku a Šahách. Nemenej dôležité výsledky priniesli menšie výskumy a prieskumy jubilanta, koncentrujúce sa najmä na oblasti stredného Požitavia a dolného Poiplia a Pohronia.

Okrem bohatej publikačnej a terénnej výskumnej činnosti treba osobitne pripomenúť aktívnu domácu projektovú činnosť jubilanta a jeho členstvo v mnohých domácich a zahraničných vedeckých komisiách a radách (napr. predsedá spoločnej Komisie pre obhajobu doktorandských prác v odbore archeológia v AÚ SAV a na FiF UK či člen Komisie pre obhajobu doktorandských prác v odbore archeológia na FiF Univerzity v Hradci Králové), organizáciách (člen korešpondent Deutsches Archäologisches Institut v Berlíne) a redakčných radách (napr. *Acta Archaeologica Carpathica*, *Musaica archaeologica*). Od roku 1991 realizoval z pozície zodpovedného riešiteľa so svojimi tímami z AÚ SAV a FiF UK 11 projektov VEGA zameraných najmä na mnohé dôležité socioekonomické a enviromentálne témy staršej doby bronzovej v severnej časti Karpatskej kotliny. V roku 2015 získal v rámci všeobecnej výzvy APVV projekt *Natura et cultura. Koevolúcia človeka a prírodného prostredia v 6. až 2. tisícročí pred n. l. v oblasti severne od stredného Dunaja* (2015 – 2019). Popri domácich projektoch sa aktívne podieľal aj na niekoľkých medzinárodných projektoch zameraných na eneolit a staršiu dobu bronzovú (mobilita, sídlisková štruktúra, metalurgia a montánna archeológia), a to v spolupráci s Georg-August-Universität v Göttingene, RGK DAI vo Frankfurte nad Mohanom, Ruhr-Universität v Bochume a Aarhus University.

O mnohostrannom prínose profesora Jozefa Bátora nielen pre samotný AÚ SAV a katedru archeológie FiF UK, ale aj pre slovenskú a stredoeurópsku archeológiu svedčí aj skutočnosť, že počas svojho dlhoročného vedeckého a pedagogického pôsobenia vychoval mnohých popredných odborníkov na problematiku eneolitu, doby bronzovej a doby halštatskej. Dlhoročnú prácu jubilanta, ktorou sa zaslúžil o rozvoj a dobré meno Univerzity Komenského v Bratislave, ocenil pri príležitosti storočnice UK rektor UK prof. Marek Števec pamätnou medailou.

Milému jubilantovi, profesorovi Bátorovi prajem nielen v svojom mene, ale aj v mene spolupracovníkov, priateľov, študentov, absolventov a celej archeologickej obce do ďalších rokov veľa zdravia, rodinnej pohody, vedeckej energie a radosti z objavovania, ktorá ho neustále sprevádza počas celého jeho profesijného života. *Ad multos annos!*

Anita Kozubová

Moja spolupráca s profesorom Jozefom Bátorom

Pri príležitosti životného jubilea dobrého kamaráta, priateľa a záujemcu o numizmatické nálezy si dovoľujem uviesť niekoľko postrehov ohľadne našej vzájomnej viac ako 30-ročnej spolupráce, ktorá trvá dodnes.

Prvé kontakty s Jožkom mi sprostredkovala dr. E. Kolníková. Jožko jej prinášal mnohé drobné numizmatické nálezy hlavne z oblasti horného Požitavia, kde leží aj jeho rodná obec Nevidzany. Konkrétne to bol nález šiestich medených poltúrových mincí z čias povstania Františka Rákociho z lokality Horný Ohaj, okr. Nitra (dnes miestna časť Vrábeľ). Sú z rokov 1706 – 1707. Hoci sa zo Slovenska pozná mnoho súborov takýchto mincí, väčšinou sú to ojedinelé nálezy. Hromadné súbory Rákociho poltúr sú známe z Jarku, Bánoviec nad Bebravou, Šurian-Kostolného Seku. Daný súbor bol po dlhú dobu jediným nálezom mincí z tohto regiónu. Dnes sa už poznajú viaceré mince zo spomenutej lokality (*Hlinka – Kolníková – Kraskovská – Novák 1978*, 264; *Budaj 2008*, 63–79). Ďalším nálezom, ktorý J. Bátora zachránil, bol veľký poklad Leopoldových mincí z náleziska Mužľa-Čenkov. Hoci tu bola archeologická základňa AÚ SAV, lebo sa tu skúmali viaceré polohy s viacerými náleziskami pravekých a stredovekých kultúr, nevedelo sa o tom, že sa tu nachádza aj poklad mincí. Na okraji uvedenej obce sa v 60-tych rokoch 20. storočia uskutočnila hromadná výsadba stromov v lese Homokos. V roku 1980 J. Štrbík, robotník na jednom z výskumov, upozornil na výskyt strieborných mincí v danom lese. Jeho záchranu a dozbieranie mincí sprostredkoval práve J. Bátora (*Bátora – Kolníková 1982*, 188–191).

Keď som v roku 1983 vďaka akademikovi B. Chropovskému získal možnosť pracovať na mieste druhého numizmatika na Archeologickom ústave SAV v Nitre, spoznal som sa aj s Jozefom Bátorom. Hoci som ho v danom čase predovšetkým vnímal ako odborníka na dobu bronzovú, postupne som zistil, že ho zaujímajú aj možnosti dohľadávania hromadných mincových nálezov, ľudovo označovaných ako poklady. V druhom dieli publikácie *Nálezy mincí na Slovensku* sa vyskytuje viacero záznamov o nálezoch pokladov mincí vo viniciach, na poliach, v súkromných záhradách, objavených v období 19. a začiatku 20. storočia, ktoré sa vďaka udaniu presnejšej polohy náleziska mohli dôslednejšie preskúmať (*Hlinka – Kraskovská – Novák 1968*). Veľkú zmenu prinieslo legálne používanie detektorov v rámci AÚ SAV v Nitre. Dané prístroje malo možnosť nadobudnúť iba málo výskumných inštitúcií, v uvedenom čase sa využívali ako jedna z možností prieskumu archeologických nálezísk. S detektormi pracoval kolega J. Tírpák. S ním sme spoločne realizovali aj veľa prieskumov nálezísk mincí. Jedným z prvých nálezísk, ktoré sme v 80-tych rokoch spoločne s Jožkom Bátorom skúmali, bola záhrada V. Ternényho vo Veľkom Záluží (okr. Nitra). Tu sa našlo, okolo roku 1977, počas výstavby rodinného domu v záhrade menovaného viacero mincí datovaných do obdobia neskorého stredoveku. Prvých 21 mincí poskytol na určenie majiteľ záhrady. Počas niekoľkých sezón sa tak postupne získalo skoro 200 mincí. Tie sa vždy nachádzali počas jarných prác na záhrade, keď sa podrobnejšie prehliadali jej jednotlivé časti. AÚ SAV sa snažil získať uvedené mince, viaceré boli poskytnuté darom, ale časť bolo možné zachrániť aj prostredníctvom vtedajších miestnych správnych orgánov ako výkup historických pamiatok. Rozbor mincí poukázal na skutočnosť, že v uvedenej záhrade sa nachádzali zvyšky stredovekej usadlosti, pretože na lokalite sa nachádzalo aj veľa zlomkov z nádob datovaných približne do 1. polovice 15. storočia. Mince boli datované do rokov 1439 – 1441, v čase ich razby sa označovali ako uhorské denarií *trialis*, denáre s tromi a viacerými štátnymi znakmi. Razili sa po smrti Žigmunda Luxemburského kráľom Albrechtom Habsburským, Vladislavom Warnenčikom, Ladislavom V. Pohrobkom. Prítomnosť pomerne veľkého súboru týchto denárov evokovala ideu, že v nepokojných časoch výbojov bratríckych vojsk v blízkom okolí Nitry sa títo dostali až do významnejšej obce Veľké Zálužie a možno tu zničili miestne osídlenie. Treba dodať, že objav takéhoto pokladu bol prekvapujúci. Žiaľ, podnes nie sme aj napriek viacerým návštevám záhrady Ternényovcov schopní podrobne lokalizovať miesto najväčšej koncentrácie mincí. Dalo by sa zistiť iba prostredníctvom lokálneho záchranného výskumu na veľkej časti dnes

už stromami zarastenej záhrady (*Kolníková 1980*, 269; *Hunka 1986*, 254–256; *RuttKayová 1992*, 112n). Okolo roku 1986 priniesol J. Bátora diapoziatív 2/3-ového toliaru Karola Viliama Anhaltského z roku 1678 (1667 – 1718) s tým, že mu bola poskytnutá vedomosť o tom, že okolo roku 1974 sa v katastri obce Uňatín (okr. Krupina) našiel poklad neznámych strieborných mincí. Vtedy sa tu rozširovala lesná cesta. Mince pri prevoze depónií hliny padali z vlečky traktora a miestne lesné robotníčky ich nachádzali roztrúsené na ceste. Zistilo sa, že mince v počte asi 70 – 100 kusov boli v nádobe, z ktorej sa nič nezachovalo. V roku 1986 sa preto v zložení J. Bátora, J. Tírpák, J. Hunka uskutočnil detektorový prieskum v priestore nálezu mincí. Miesto s mincami sa lokalizovalo pomerne ťažko, lebo okolitý terén bol husto zalesnený. Pomohla iba indícia, že sa malo jednať o okolie Devičianskeho mlyna. Aj vďaka detektoru sa podarilo určiť cestu, ktorou sa pohyboval traktor s vlečkou a dokonca sa našli aj ďalšie mince z tohto nálezu 2/3-ový toliar quedlinburskej abatyše Anny Sofie (1645 – 1680) z roku 1676, tiež 2/3-ový toliar saského vládcu Henricha z Römihildu z roku 1691 a uhorský poltoliar Leopolda I. z roku 1687. Uvedený poklad asi obsahoval viacero hodnotných mincí, navyše poukázal na význam lokálnych ciest v oblasti potoka Krupinica (*Hunka 1986a*, 268n). V roku 1985 sa uskutočnila aj obhliadka ďalšieho roztrateného pokladu mincí. 19. mája 1984 našiel pán M. Čonka na svojom pozemku v Šarovciach (okr. Levice) pri sadení tekvicových semien nález asi 130 strieborných mincí. 51 z nich získal predseda miestneho MNV pán Hlinčík, ktorý ich dal do trezoru, veľa mincí zostalo v miestnom pohostinstve, kde si ich vzali ľudia „na pamiatku“. 20. júna 1984 prezreli miesto nálezu riaditeľ Tekovského múzea pán P. Behula a J. Bátora, J. Tírpák, E. Kolníková a J. Hunka. Našlo sa zopár črepov z nádoby, takže ju dokázali zrekonštruovať – je to džbánik, z ktorého chýba iba ucho. Našlo sa aj 14 nových mincí z čias vlády Leopolda I. Ukrytie nálezu sa tak datovalo do obdobia okolo roku 1682. Zaujímavosťou prieskumu bol aj objav nemeckého zákopu s uloženými nábojmi rôzneho kalibru, zvyškami maskáčov a malou časťou novín *Völkischer Beobachter*. Bol to jeden z mnohých úkrytov nemeckého vojska počas ofenzívy na Hrone. Pán Čonka o tomto úkryte nevedel, tak bol rád, že sa mu pomohlo s odstránením nebezpečnej munície (*Hunka 1986b*, 265nn). V roku 1995 sa uskutočnil ďalší detektorový prieskum. V polovici septembra 1995 bol ohlásený doc. A. RuttKayovi nález mincí v záhrade J. Seböka, obyvateľa Nitrianskych Hrnčiaroviec. V záhrade sa vykopal dlhý kanál, v ktorom sa našli aj uvedené mince malých a stredných hodnôt Leopolda I. Tunajší poklad pozostával z poltoliera francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV. (1643 – 1715), mincí štajerských, českých, korutánskych a uhorských. Prieskumom sa 19. októbra 1995 našlo 21 mincí, spolu s nájdenými mincami pánom Sebökom ich bolo 99. Poklad bol ukrytý počas Rákociho povstania, asi v roku 1703. Z numizmatického hľadiska je tiež dôležité, že výskumom mincí sa zistilo, že mnohé nedosahovali predpísané metrologické parametre, najmä váhu. Akosť mincí sa neskúmala, lebo v danom čase ešte AÚ SAV nemal na to potrebné vybavenie. Dokazuje to situáciu, že Leopold I., bojujúci na viacerých frontoch proti svojim nepriateľom, nechal znižovať minimálne váhu mincí, aby dosiahol celkové víťazstvo (*Hunka 1996*, 231n). Historicky a numizmaticky zaujímavý poklad mincí v roku 1998 zachránil J. Bátora s J. Hunkom v Bratislave. Dozvedel sa o ňom od vedúceho stavby pána Sedlačka, ktorý ho informoval, že v zemine vykopanej pri hĺbení priestoru pre podzemné garáže na Galandovej ulici a následne privezenej na stavenisko obytných domov v ulici Na Hrebienku, sa našiel poklad mincí ukrytý v nádobe. Ako je to obvyklé, mnohé mince boli rozobrané robotníkmi už na stavbe. Predpokladá sa, že pôvodne bolo v nádobe asi 150 mincí. Od robotníkov sa podarilo zdokumentovať 85 mincí. Kde sa podeli zvyšné, sa nepodarilo zistiť. Poklad je zaujímavý viacerými okolnosťami. Dobré poukazuje na skladbu vtedajšieho obeživa v tejto časti Bratislavy. Veľkú časť mincí tvorili viedenské fenigy Přemysla Otakara II. (1251 – 1276) až Fridricha Pekného (1314 – 1330). V súbore boli aj dva české pražské groše Václava II. (1278 – 1305) a Jána Luxemburského (1310 – 1346). Výnimočný bol bavorský fenig Rudolfa II. a Ľudovíta IV. (1313 – 1317) z Ingolstadt, ktorý sa pred tým našiel iba v poklade z Milanoviec a mníchovský fenig z 1. tretiny 14. storočia. Poklad bol podľa identifikácie historických ciest P. Horváthom v stredovekom Pressburgu ukrytý vo viniciach, blízko dnešnej Kozej brány. Dá sa uvažovať, že nejaký nepriateľ napadol mesto a neznámy majiteľ mincí musel utiecť okrajom mesta. Podobné mince sú známe z viacerých nálezov na území Slovenska (z Čáporu, Diakoviec, Serede-Šintavy, Milanoviec, Báču, Melčíc-Zemianskeho Lieskového, Želiezoviec) a dokladajú čas prvých reforiem uhorského kráľa Karol Róberta z Anjou (1308 – 1342). Práve v 30-tych rokoch 14. storočia sa svojou menovou reformou snažil očistiť uhorské obeživo od záplavy starých arpádovských a cudzích mincí (*Bátora – Hunka 1999*, 115–125; *Hunka 1996*, 141n, č. 50, 51, 53–57). Viacero mincových nálezov uviedol J. Bátora aj v jeho knihe o Nevidzanoch (*Bátora 2013*, 35n, 52, 54).

Neobvyklý nález sa prostredníctvom J. Hunku dostal k J. Bátorovi v roku 1999. V Malom Cetíne sa našla, pri stavebných prácach vedľa domu Jozefa Kozára, veľmi dobre zachovaná kimérska dýka, ktorá poukazuje na prítom-

nost' tohto etnika na území juhozápadného Slovenska, resp. širšieho okolia Nitry už koncom 9. resp. začiatkom 8. storočia pr. Kr. Nálezca, pán Jozef Kozár, poskytol dýku najprv na vedecké zdokumentovanie a vyhodnotenie do Archeologického ústavu SAV v Nitre a následne ju od neho odkúpením získalo do svojich zbierok SNM-Archeologické múzeum v Bratislave (Bátora 2000, 435–448).

Zaujímavá spolupráca vznikla v roku 2001 medzi Archeologickým ústavom SAV a Katedrou geografie UKF v Nitre. Jej základom bol projekt vydania turistického sprievodcu týkajúceho sa povodia toku Širočiny na hornom Požitaví. V jej rámci vznikla publikácia autorského kolektívu J. Bátora, A. Dubcová, J. Hunka a H. Kramáreková, ktorá okrem prírodovedných údajov obsahovala informácie o histórii jednotlivých obcí v uvedenom povodí, od praveku až po súčasnosť. Texty publikácie dopĺňali početné farebné ilustrácie. Po rozobratí 1. vydania tejto publikácie bolo o rok neskôr vyhotovené aj druhé vydanie (Bátora – Dubcová – Hunka – Kramáreková 2001). Podobná spolupráca vznikla aj pri ďalšej monografii venovanej mestu Zlaté Moravce. Mala nahradiť už pomerne zastaranú monografiu o Zlatých Moravciach publikovanú v roku 1969 Š. Rakovským (Rakovský a kol. 1969). J. Bátoru mi ponúkol spoluprácu na dejinách mesta s využitím mestských kroník. Popri nich sa využili aj desiatky ďalších prameňov. Nová kniha vyšla tlačou v roku 1998 za výraznej podpory riaditeľa Gymnázia Janka Kráľa Mariána Bátoru (zost. Bátoru – Zat'ko 1998). J. Bátoru mal v nej kapitolu venovanú pravekému osídleniu Zlatých Moraviec a horného Požitavia (Bátora 1998, 127–154) a J. Hunka kapitolu o stredovekých a novovekých dejinách mesta (Hunka 1998, 167–209). Ďalší spoluautori sa podieľali na kapitolách od geografie okolia mesta až po aktivity jeho predstaviteľov v roku 1998.

Bolo by určite možné spomenúť aj ďalšie výsledky našej vzájomnej spolupráce. Dôležité je hlavne to, že uskutočnené spoločné akcie významne prispeli tak k rozšíreniu našich poznatkov o dávnej i menej dávnej histórii uvedených regiónov. Osobitne hodnotné je, že tieto poznatky obohatili aj početné numizmatické nálezy. Želám nášmu jubilan-tovi veľa zdravia a úspechov v osobnom aj pracovnom živote. A keď sa náhodou podarí, môžeme sa zase zísť pri nejakom novom projekte alebo záchranej akcii. *Ad multos annos!*

Ján Hunka

Bibliografia

- Bátora, J. 1998: Praveké osídlenie Zlatých Moraviec a horného Požitavia. In: Bátoru, M – Zat'ko, M. 1998 (zost.): Zlaté Moravce. Zlaté Moravce, 127–154.
- Bátora, J. 2000: Der Fund eines Bronzedolches aus dem Zeitabschnitt des sog. thrako-kimmerischen Horizontes in Malý Cetín, SW-Slowakei. *Pravěk – Časopis moravských a slezských archeologů*. Nová řada, roč. 10, 435–448.
- Bátora, J. 2013: Nevidzany. Mozaika histórie 1113 – 2013. Monografia dejín obce od praveku až po súčasnosť. Nitra.
- Bátora, J. – Dubcová, A. – Hunka, J. – Kramáreková, H. 2001: Turistický sprievodca mikroregiónom Požitavie – Širočina. Zlaté Moravce.
- Bátora, J. – Hunka, J. 1999: Hromadný nález mincí zo začiatku 14. storočia z Bratislavy. *Zborník Slovenského národného múzea* 93, *Archeológia* 9, 115–125.
- Bátora, J. – Kolníková, E. 1982: Hromadný nález mincí z Mužly, okres Nové Zámky. *Slovenská numizmatika* 7, 188–191.
- Bátora, M. – Zat'ko, M. 1998: Zlaté Moravce. Mestský úrad Zlaté Moravce.
- Budaj, M. 2008: Hromadné nálezy mincí a povstanie Františka Rákocziho II. na Slovensku v rokoch 1703–1711. *Zborník Slovenského národného múzea – História*, roč. 100, č. 46, 63–79.
- Hlinka, J. – Kraskovská, L. – Novák, J. 1968: Nálezy stredovekých a novovekých mincí na Slovensku. Nálezy mincí na

Slovenku II. Bratislava.

Hlinka, J. – Kolníková, E. – Kraskovská, L. – Novák, J. 1978: Nálezy mincí na Slovenku III. Bratislava.

Hunka, J. 1986: Další mince z hromadného nálezů ve Velkém Záluží, okres Nitra. Slovenská numizmatika 9, 254–256.

Hunka, J. 1986a: Hromadný nález mincí v Uňatíne, okres Zvolen. Slovenská numizmatika 9, 268–269.

Hunka, J. 1986b: Hromadný nález mincí ze Šaroviec, okres Levice. Slovenská numizmatika 9, 265–267.

Hunka, J. 1996: Vplyv rakúskych mincí na peňažné pomery stredovekého Slovenska (12. – 15. storočie). Slovenská numizmatika 14, 129–148.

Hunka, J. 1996a: Nález mincí Leopolda I. z Nitrianskych Hrnčiaroviec. Slovenská numizmatika 14, 231–232.

Hunka, J. 1998: História Zlatých Moraviec a okolia prostredníctvom historických prameňov In: Bátor, M. – Zatl'ko, M. (zost.): Zlaté Moravce. Zlaté Moravce, 167–209.

Kolníková, E. 1980: Hromadný nález mincí z Velkého Zálužia, okres Nitra. Slovenská numizmatika 6, 269.

Rakovský, Š. a kol. 1969: Zlaté Moravce a okolie. Nitra.

Ruttayová, J. – Hunka, J. 1992: Prieskum vo Velkém Záluží. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku 1991, 112–113.